

NORGES HØYESTERETT

Den 7. mai 2009 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2009-00976-A, (sak nr. 2009/220), straffesak, anke over kjennelse,

A (advokat Trygve Staff)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Petter Mandt)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Tønder**: Saken gjelder spørsmål om vilkåret i utleveringsloven § 10 nr. 2 for utlevering av bosnisk statsborger til Bosnia og Hercegovina er til stede. I tillegg er det spørsmål om et forhold som ligger til grunn for utleveringskravet, rammes av straffeloven § 225 om å bringe noen i "Trældom".
- (2) A, født 8. februar 1967, er borger av Bosnia og Hercegovina. Han kom til Norge i 1997 gjennom FNs menneskerettighetskommisjon (UNCHR) og har hatt bosettingstillatelse i landet siden 2001. Hans bosted har vært Ørsta.
- (3) Interpol i Norge mottok 23. april 2007 melding om at Bosnia og Hercegovina ønsket A arrestert og utlevert for krigsforbrytelser. Han ble pågrepet 25. april 2007 og har siden 27. april 2007 vært varetektsfengslet.
- (4) Formell begjæring om utlevering av A ble fremmet av Justisdepartementet i Bosnia og Hercegovina 14. mai 2007. Begjæringen gjelder antatte krigsforbrytelser begått ved to anledninger – 18. juni 1994 i Polje i distriktet Velika Kladusa, nordvest i Bosnia og Hercegovina, og 8. august 1994 i Stari Grad, som også ligger i Velika Kladusa.

- (5) Spørsmålet om vilkårene for utlevering er til stede ble 7. mars 2008 brakt inn for Sunnmøre tingrett, jf. utleveringsloven § 17 nr. 1, som 20. juni 2008 avsa kjennelse med slik slutning:

”Vilkårene for utlevering av A, født 08.02.1967, er ikke til stede.”

- (6) Tingretten kom til at utlevering av A ville være i strid med grunnleggende humanitære hensyn, jf. utleveringsloven § 7 og EMK artikkel 3. Den baserte avgjørelsen på opplysninger i Den europeiske menneskerettsdomstols dom av 27. mai 2008 i sak Rodic mfl. mot Bosnia og Hercegovina vedrørende soningsforholdene i fengselet i Zenica, som var det fengselet der A ved en eventuell domfellelse forutsetningsvis ville måtte sone straffen.
- (7) Etter at tingrettens kjennelse forelå, har justisministeren i Bosnia og Hercegovina bekreftet at A, dersom norske myndigheter krever det, vil sone en fengselsstraff i et annet fengsel enn Zenica.
- (8) Etter anke fra påtalemyndigheten avsa Frostating lagmannsrett 8. desember 2008 kjennelse med slik slutning:

”Vilkårene for utlevering av A, født 8. februar 1967, til Bosnia og Hercegovina er til stede.”

- (9) I kjennelsen la lagmannsretten til grunn at det forelå gyldig beslutning etter utleveringsloven § 10 nr. 2 for begge hendelsene, og at alle sider ved forholdene var omfattet av konkret angitte bestemmelser i straffeloven av 1902, herunder, vedrørende Stari Grad-hendelsen, straffeloven § 225 om forbud mot å bringe noen i ”Trældom”. Dessuten kom lagmannsretten til at forholdene ikke var foreldet i Norge, og at det ikke ville være i strid med grunnleggende humanitære hensyn å utlevere A.
- (10) A har erklært videre anke til Høyesterett over lagmannsrettens kjennelse. Anken retter seg mot lagmannsrettens generelle tolking av utleveringsloven § 10 nr. 2, straffeloven § 225 og EMK artikkel 3, og mot lagmannsrettens kjennelsesgrunner, som hevdes å være mangelfulle for så vidt gjelder forståelsen av straffeloven § 225 og EMK artikkel 3. Også tolkingen av EMK artikkel 6 og utleveringsloven § 7 er angrepet.
- (11) Ankeutvalget besluttet 20. februar 2009 at spørsmålene knyttet til den generelle tolkingen av utleveringsloven § 10 nr. 2 og straffeloven § 225, og lagmannsrettens kjennelsesgrunner for så vidt gjelder forståelsen av straffeloven § 225, skal avgjøres av Høyesterett i avdeling etter muntlig forhandling med fem dommere, jf. domstolloven § 5 første ledd andre punktum sammenholdt med § 6 første ledd andre punktum og straffeprosessloven § 387. For øvrig ble anken forkastet i medhold av straffeprosessloven § 387a første ledd.
- (12) *Jeg er kommet til at anken fører fram.*
- (13) Saken gjelder videre anke, og Høyesteretts kompetanse er begrenset i samsvar med straffeprosessloven § 388. Anken gjelder lagmannsrettens generelle lovforståelse og saksbehandling, noe Høyesterett kan prøve.
- (14) Lagmannsretten har gitt følgende beskrivelse av sakens faktum:

”Saken har sin bakgrunn i situasjonen i Bosnia og Hercegovina etter Jugoslavias sammenbrudd, preget av etniske motsetninger, krig, ustabile politiske forhold og skiftende allianser. Krigen i Bosnia varte i litt over tre år, fra april 1992 til desember 1995. Parter i krigen var den offisielle staten Bosnia og Hercegovina, Republika Serbska, utgått fra den serbiske minoriteten i Bosnia og Hercegovina, og kroatisk og serbiske styrker.

Mens denne krigen pågikk, etablerte Fikret Abdic ”Den Autonome Provins av Vest Bosnia” rundt Velika Kladusa i det nordvestre hjørnet av Bosnia og Hercegovina, mot grensen til Kroatia. . . . Provinsen var ikke anerkjent av noen. Den opptrådte i allianse med serbere og kroater, og var i krig med Bosnia og Hercegovina.

Den autonome provinsen besto i to perioder, fra 27. september 1993 til 21. august 1994 og fra 16. november 1994 til 7. august 1995. Abdic er etter krigen dømt til 15 års fengsel i Kroatia for krigsforbrytelser i forbindelse med den autonome provinsen.

...

A var innrullert i Abdic’s styrker, benevnt OBL, fra april 1993 til august 1994. Han flyktet da til Kroatia.

De forhold A er siktet for av myndighetene i Bosnia og Hercegovina, skjedde sommeren 1994 under den første autonomien. Det dreier seg om to episoder, frihetsberøvelse og mishandling av fanger i Polje 18. juni 1994 og frihetsberøvelse, mishandling av fanger og tvangsarbeid i Stari Grad 8. august 1994.

Begge episoder skjedde overfor sivile fanger som var internert under bevoktning i fangeleiren Drmeljevo fordi de ikke støttet Abdic’s regime i den autonome regionen.

I Polje-hendelsen ble 12 fanger ført under bevoktning fra fangeleiren Drmeljevo til ”Dispanzer” (helsehuset) i det nærliggende stedet Polje. Abdic hadde på dette tidspunkt sitt hovedkvarter i helsehuset. I helsehuset ble fangene holdt i fem døgn i et rom som tidligere ble benyttet som likhus. I tiden de oppholdt seg der ble minst seks personer tatt ut og banket opp voldsomt ved slag og spark, og med bruk av køller. Flere fikk benbrudd og alle var i en svært forkommen tilstand da de ble brakt tilbake til leiren i Drmeljevo.

I Stari Grad-hendelsen ble 15 fanger ført under bevoktning fra fangeleiren Drmeljevo til Stari Grad der de ble tvunget til å utføre tvangsarbeid mens de ble fysisk mishandlet. En fange, Rasim Erdic, omkom og åtte fanger fikk alvorlige skader.”

- (15) *Utleveringsloven § 10 nr. 2*
- (16) Jeg ser først på det tolkingsspørsmål saken reiser knyttet til utleveringsloven § 10 nr. 2.
- (17) Utleveringsloven § 10 nr. 1 og 2 lyder:

”1. Er den som begjæres utlevert domfelt for handlingen i den fremmede stat, skal utlevering ikke skje dersom det er særlig grunn til å tro at dommen ikke bygger på en riktig vurdering av spørsmålet om vedkommende er skyldig i gjerningen.

2. I andre tilfelle kan utlevering skje når det i samsvar med lovgivningen i den fremmede stat er avsagt beslutning om pågrep eller fengsling eller annen beslutning som har samme virkning og som bygger på en vurdering av om vedkommende er skyldig i lovbruddet. Utlevering må i disse tilfelle ikke skje med mindre man finner at det er skjellig grunn til mistanke om at vedkommende er skyldig.”

- (18) Av forarbeidene framgår at bestemmelsen regulerer hvilke krav som skal stilles til beviset for vedkommendes skyld, jf. Ot.prp. nr. 30 (1974–1975) side 35. Bestemmelsen skiller mellom de tilfelle der det foreligger en dom, slik at utlevering skjer til fullbyrdelse av dommen, jf. nr. 1, og der det ennå ikke er kommet til dom i saken, men der utlevering skjer med sikte på rettsforfølgning, jf. nr. 2. Jeg leser bestemmelsen slik at det er et materielt vilkår for utlevering at det enten er avsagt dom eller at det foreligger en beslutning som nevnt i nr. 2, og at det hører under domstolens prøving av om vilkårene for utlevering foreligger å kontrollere at dette er tilfelle.
- (19) Det foreligger ingen dom fra Bosnia og Hercegovina som gjelder As befatning med de to hendelsene. Skal utlevering kunne skje, må derfor vilkåret i nr. 2 være oppfylt.
- (20) Hva Polje-hendelsen angår, ble det 23. januar 2007 av den kantonale domstol i Bihac truffet beslutning om varetektsfengsling av A. Samme dag utstedte domstolen internasjonal arrestordre mot han. Det er således på det rene at vilkåret om ”beslutning om pågrepelse eller fengsling” avsagt ”i samsvar med lovgivningen i den fremmede stat” er oppfylt for så vidt gjelder Polje-hendelsen. Det er da heller ingen uenighet om at lovens vilkår for utlevering er til stede med sikte på rettsforfølgning for hans deltakelse ved denne hendelsen.
- (21) For Stari Grad-hendelsen foreligger ingen beslutning fra domstol i Bosnia og Hercegovina om pågrepelse eller fengsling av A. I en redegjørelse fra påtalemyndigheten i Bosnia og Hercegovina er det framholdt at man ikke har funnet grunn til å begjære egen beslutning om pågrepelse og arrest vedrørende Stari Grad-hendelsen all den stund det foreligger slik beslutning for Polje-hendelsen. Høyesterett har imidlertid i tilknytning til utleveringsloven § 12 nr. 1 i Rt. 1995 side 149 lagt til grunn at domstolen må ta stilling til om lovens vilkår foreligger for alle de forhold utleveringsbegjæringen bygger på, og at det således også er en plikt for domstolen til å prøve samtlige påberopte utleveringsgrunnlag i henhold til vilkårene i § 10 nr. 2. Dette er jeg enig i. Det må derfor tas stilling til om vilkårene etter § 10 nr. 2 foreligger for Stari Grad-hendelsen selv om grunnlaget for å utlevere A for Polje-hendelsen er til stede.
- (22) Lagmannsretten har konkludert med at selv om det ikke foreligger beslutning om pågrepelse eller fengsling for Stari Grad-hendelsen, så er likevel vilkåret i § 10 nr. 2 oppfylt fordi det foreligger ”annen beslutning som har samme virkning . . .”. Spørsmålet er hva som ligger i dette uttrykket, og om lagmannsretten har lagt riktig forståelse til grunn.
- (23) Når lagmannsretten er kommet til at vilkåret er oppfylt, er det vist til tre forhold. Det er for det første vist til at det foreligger en beslutning av den kantonale domstol i Bihac, datert 10. april 2001, om at påtalemyndigheten skulle innlede etterforskning mot A for Stari Grad-hendelsen. Beslutningen har sammenheng med at etterforskning og påtale på denne tiden i Bosnia og Hercegovina var undergitt inkvisisjonsprinsippet. Selv om lagmannsretten gir uttrykk for tvil om beslutningen bygger på det samme kravet til ”skjellig grunn til mistanke” som stilles etter norsk rett, konstaterer lagmannsretten at domstolen har tatt stilling til skyldspørsmålet. Det er dernest vist til at påtalemyndigheten i Bosnia og Hercegovina i en redegjørelse til norske myndigheter har gitt uttrykk for at den vil ta ut tiltale mot A også for Stari Grad-hendelsen dersom han blir utlevert. På denne bakgrunn la lagmannsretten til grunn at påtalemyndigheten i Bosnia og Hercegovina har konkludert med at det er grunnlag for å ta ut tiltale mot A også

vedrørende Stari Grad-hendelsen. Endelig er det vist til at påtalemyndigheten i Bosnia og Hercegovina har besluttet å forene Stari Grad-saken med Polje-saken, og at beslutningen er basert på en vurdering av om han er skyldig i lovbruddet. På denne bakgrunn konkluderer lagmannsretten med at "(p)åtalemyndighetens vurdering gir norske domstoler tilstrekkelig bidrag til å vurdere om det er skjellig grunnlag til mistanke mot A".

- (24) A har bestridt at lagmannsrettens lovtolkning er riktig og hevder at det i denne saken ikke foreligger beslutning fra Bosnia og Hercegovina som kan gi grunnlag for utlevering. I tillegg til de beslutninger som uttrykkelig er nevnt i loven – pågripelse og fengsling – aksepteres at også beslutning fra påtalemyndigheten, for eksempel en tiltalebeslutning, kan gi tilstrekkelig grunnlag. En slik beslutning må imidlertid tilfredsstillende visse krav til klarhet og presisjon med hensyn til hvilke forhold som ligger til grunn for utleveringen og til hvilken straffeforfølgning dette vil resultere i. Det anføres at slikt krav ikke er oppstilt eller anvendt av lagmannsretten, og slik beslutning foreligger heller ikke i dette tilfellet.

- (25) Påtalemyndigheten mener lagmannsretten har forstått loven riktig. Lovens vilkår vil således være oppfylt når det foreligger en beslutning fra påtalemyndigheten "som bygger på en vurdering av om vedkommende er skyldig i lovbruddet". Så sant lovens øvrige vilkår er oppfylt, hevdes det, må utlevering med sikte på rettsforfølgning kunne iverksettes når det foreligger en siktelse mot vedkommende, og retten finner at det er skjellig grunn til mistanke. Både beslutningen av 10. april 2001 av den kantonale domstol i Bihac om å innlede etterforskning mot A og påtalemyndighetens beslutning om å forene behandlingen av Stari Grad-hendelsen med Polje-hendelsen hevdes å oppfylle lovens krav.

- (26) Jeg forstår lagmannsretten slik at den bygger sin konklusjon på den generelle lovforståelse at kravet i utleveringsloven § 10 nr. 2 vil være oppfylt når det foreligger beslutning fra den anmodende stat som bygger på en dokumentasjon som gir norske domstoler grunnlag for å prøve vilkåret i andre punktum om skjellig grunn til mistanke.

- (27) Lagmannsretten har som grunnlag for sin fortolkning vist til premissene i Borgarting lagmannsretts kjennelse av 29. august 2007 i sak LB-2007-119103. Kjennelsen ble påkjært til Høyesterett, som forkastet kjeremålet, jf. Rt. 2007 side 1453.

- (28) Jeg kan vanskelig se at Høyesteretts kjennelse i Rt. 2007 side 1453 og Borgarting lagmannsretts premisser kan gi grunnlag for en slik forståelse av utleveringsloven § 10 nr. 2. Saken gjaldt en sitasjon der en dom var beheftet med slike mangler at den ikke kunne gi grunnlag for utlevering. Den anmodende stat hadde imidlertid avgitt erklæring om at utlevering ville foranledige gjenåpning dersom den utleverte skulle kreve det. Denne spesielle situasjonen var ikke særskilt regulert i loven, samtidig som det forelå et åpenbart behov for at utlevering kunne skje. Hovedspørsmålet var om § 10 nr. 2 kunne gis anvendelse til tross for at det forelå rettskraftig dom mot vedkommende. At vilkårene som nr. 2 oppstiller, var oppfylt, var ikke tvilsomt. Av lagmannsrettens dom framgår således at utleveringsbegjæringen var ledsaget av en "warrant of proclamation for international arrest".

- (29) Jeg kan heller ikke se at det foreligger andre rettskilder som kan forsvare den generelle lovforståelsen som lagmannsretten har bygget på.

- (30) Etter bestemmelsens ordlyd skal "annen beslutning" ha "samme virkning" som en pågrepelse eller fengsling. Ved fortolkningen av hvilke type beslutninger det her siktes til, er det naturlig å ta utgangspunkt i bestemmelsens formål. Som jeg allerede har nevnt, er dette å regulere hvilke krav som skal stilles til beviset for vedkommende parts skyld. Etter nr. 1 skal det som utgangspunkt kunne legges til grunn som tilstrekkelig bevis for skyld at det foreligger en dom mot vedkommende. En dom vil normalt være et resultat av grundig saksbehandling og overveielse fra en domstol i vedkommende land. Det vil derfor for norske myndigheter ikke være nødvendig å foreta noen selvstendig vurdering av skyldspørsmålet før utlevering finner sted, jf. Ot.prp. nr. 30 (1974–1975) side 36. Det er bare dersom det er særlig grunn til å tro at dommen ikke bygger på en riktig vurdering av skyldspørsmålet, at utlevering skal nektes.
- (31) For det tilfellet at det ikke foreligger dom, regulerer nr. 2 hvilke andre type beslutninger som skal ha spesiell beviskraft for skyldspørsmålet, og som norske myndigheter derfor skal kunne bygge på. Bestemmelsen nevner uttrykkelig pågrepelse og fengsling. Dette er inngripende beslutninger som innebærer at vedkommende undergis tvang i form av frihetsberøvelse. Også denne type beslutninger forutsetter en standpunkttaking til skyldspørsmålet basert på en grundig overveielse og en saksbehandling som i alle fall normalt vil oppfylle visse minimumsstandarder. Selv om slik beslutning ikke som utgangspunkt uten videre skal legges til grunn som tilstrekkelig bevis for skyldspørsmålet, slik som for dommer, men forutsetter en selvstendig vurdering av om det er skjellig grunn til mistanke, jf. § 10 nr. 2 andre punktum, taler bestemmelsens formål for at det med "annen beslutning som har samme virkning" siktes til beslutninger med frihetsberøvende virkning. En slik forståelse gir bestemmelsen en klart snevrere ramme enn det som lagmannsretten har lagt til grunn, og det som anføres fra påtalemyndigheten.
- (32) Bevisregelen i § 10 må ses i sammenheng med lovens § 13, som regulerer de formelle krav til en utleveringsbegjæring. Bestemmelsens nr. 3 oppstiller krav til hvilke dokumenter som skal følge en begjæring om utlevering til rettsforfølgning. Det skal vedlegges "original eller bekreftet avskrift av pågripelsesbeslutning eller annen beslutning som er utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning og som forutsetter at det er skjellig grunn til mistanke mot vedkommende for den straffbare handling". Bestemmelsen må forstås slik at de dokumenter som det vises til, skal inneholde slike "beslutninger" som etter § 10 nr. 2 skal kunne tjene som bevis for vedkommendes skyld, jf. Ot.prp. nr. 30 (1974–1975) side 40. Innholdet av denne bestemmelsen vil derfor kunne kaste lys over innholdet av § 10 nr. 2. Spørsmålet blir da om tilføyelsen "eller annen beslutning ..." i § 13 nr. 3 gjelder noe mer enn beslutninger som innebærer frihetsberøvelse. I så fall vil det kunne tale mot den fortolkningen av § 10 nr. 2 som jeg nettopp har gitt uttrykk for.
- (33) Paragraf 13 nr. 3 og 4 har sin bakgrunn i artikkel 12 paragraf 2 bokstav a i den europeiske utleveringskonvensjonen av 13. desember 1957 og må tolkes på bakgrunn av innholdet i denne. Jeg viser til Ot.prp. nr. 30 (1974–1975), side 40, der det i merknadene til bestemmelsen heter at "(i) realiteten er utkastet i samsvar med art. 12 par. 2 bokstav a i den europeiske utleveringskonvensjon ...". Artikkelen lyder:

"The request shall be supported by:

a. the original or an authenticated copy of the conviction and sentence or detention order immediately enforceable or of the warrant of arrest or other order having the

same effect and issued in accordance with the procedure laid down in the law of the requesting Party;"

- (34) De dokumenter som skal følge begjæringen, og som uttrykkelig nevnes, er, foruten dom – "conviction and sentence" – "detention order" og "warrant of arrest" – med andre ord beslutninger som innebærer frihetsberøvelse, jf. definisjonen av "detention order" i konvensjonens artikkel 25. Tilføysen "other order having the same effect", synes mest naturlig å måtte forstås slik at det er en beslutning med tilsvarende frihetsberøvende virkning det her siktes til. En slik forståelse styrkes av at bestemmelsen i tillegg viser til de prosedyrereglene som gjelder i vedkommende land. Dette peker i retning av at det er beslutninger som normalt treffes etter formalisert saksbehandling det siktes til. I alle fall kan det ikke være nok at beslutningen kun gir uttrykk for at det er innledet etterforskning basert på en siktelse, som anført av påtalemyndigheten.
- (35) Jeg viser også til konvensjonens artikkel 1, som angir hvilke formål som kan gi grunnlag for utlevering. Her heter det:
- "The Contracting Parties undertake to surrender to each other, subject to the provisions and conditions laid down in this Convention, all persons against whom the competent authorities of the requesting Party are proceeding for an offence or who are wanted by the said authorities for the carrying out of a sentence or detention order."**
- (36) Artikkelen underbygger den forståelsen av artikkel 12 paragraf 2 bokstav a at så lenge saken er på etterforskningsstadiet, forutsetter utlevering at det foreligger en beslutning om frihetsberøvelse – en "detention order" – som skal vedlegges utleveringsbegjæringen. Dette er et tungtveiende argument for at lovens § 13 nr. 3 og § 10 nr. 2 har et tilsvarende innhold. Paragraf 13 gir i alle fall ikke holdepunkter som skulle tilsi at § 10 nr. 2 har en slik vid rekkevidde som den lagmannsretten og påtalemyndigheten legger til grunn.
- (37) Jeg er på denne bakgrunn blitt stående ved at § 10 nr. 2 gjelder beslutninger som har karakter av frihetsberøvelse. En slik regel er også den som best er i samsvar med systemet ved utlevering. Utleveringen er et tvangsmessig tiltak overfor en person som har tilhold i den utleverende stat. Det er da naturlig at det også i mottakerstaten er etablert en ordning som setter staten i stand til tvangsmessig å ta hånd om personen, og at det i forbindelse med begjæringen gis en bekreftelse på at en slik ordning er etablert.
- (38) Tidligere fulgte det av loven at utlevering også kan skje når det er tatt ut tiltalebeslutning mot vedkommende i den anmodende stat, jf. § 9 andre ledd nr. 2 i utleveringsloven av 13. juni 1908. Når tiltalebeslutning er tatt ut, vil etterforskningen som regel være avsluttet og rettsprosess innledet, og vilkårene for en pågrepelse vil da også normalt være til stede, slik at det også vil foreligge en pågripelses- eller arrestbegjæring. Lagmannsretten har vist til uttalelsen fra påtalemyndigheten i Bosnia og Hercegovina om at tiltale vil bli tatt ut mot A for Stari Grad-hendelsen. Dette kan imidlertid ikke være nok så lenge beslutning om tiltale og pågrepelse ennå ikke er truffet.
- (39) *Straffeloven § 225*
- (40) Jeg ser så på det andre tolkingsspørsmålet som er reist i anken – forståelsen av straffeloven § 225.
- (41) Det er et vilkår for utlevering at det forhold utleveringsbegjæringen gjelder, i tillegg til å være straffbart etter den anmodende stats rett, også må være straffbart etter norsk rett om

handlingen hadde vært begått her i landet, jf. utleveringsloven § 3 nr. 1. Lagmannsretten har i denne forbindelse lagt til grunn at de forhold A er mistenkt for i tilknytning til Polje- og Stari Grad-hendelsene rammes av straffeloven § 223 første og andre ledd som ulovlig frihetsberøvelse med ualminnelige lidelser og § 231, jf. § 232 som grov legemsbeskadigelse utført med særlig farlig redskap og under andre særdeles skjerpene omstendigheter.

- (42) I tillegg er det lagt til grunn at tvangsarbeidet han er mistenkt for i forbindelse med Stari Grad-hendelsen rammes av straffeloven § 225 om å bringe noen i treldom. Spørsmålet er om lagmannsretten har forstått straffeloven § 225 riktig når den er kommet til at forholdet også rammes av denne bestemmelsen.

- (43) As delaktighet i Stari Grad-hendelsen ble av den kantonale domstol i Bihac i beslutningen av 10. april 2001 nærmere beskrevet slik:

”During the so-called Autonomous region ”Zapadna Bosna” at Velika Kladusa, as member of the special police of the so-called AR ”Zapadna Bosna” has psychologically and physically mistreated civilians captured in the camp ”Drmaljevo-Peradarska farma”, beating up the captured civilians with feet, on which he wore military boots, fists and a rifle butt, so that he on August 8th, 1994 took 15 captured civilians from the camp to forced labour under the Stari grad, where he physically mistreated civilians, because of which Erdic Rasim from Zboriste died, while other 8 prisoners, which were at the forced labour that day, got serious injuries, which is contrary to the regulations of the Geneva Convention on the protection of civil persons during the war from 1949, Article 3. paragraph 1. act A and C.”

- (44) På bakgrunn av denne beskrivelsen og sakens øvrige dokumenter har lagmannsretten gitt følgende konklusjon med hensyn til hvorvidt forholdet rammes av straffeloven § 225:

”Det foreligger etter lagmannsrettens syn skjellig grunn til mistanke mot A for overtredelse av straffeloven 1902 § 225 vedrørende Stari Grad-hendelsen. Mishandlingen og tvangsarbeidet beskrevet i siktelsen varte bare i en dag, men var et ledd i interneringen i fangeleiren Drmaljevo. Slik tvangsarbeidet er beskrevet av vitner i dok. 10.5, har måten tvangsarbeidet ble gjennomført på alle elementer av total og inhuman kontroll over mennesker.”

- (45) Av det beskrevne faktum følger at tvangsarbeidet pågikk i én dag, i tilknytning til internering av sivile i fangeleir. Spørsmålet er om bestemmelsen er riktig forstått når dette er blitt ansett som å bringe noen i treldom.

- (46) Straffeloven § 225 lyder:

”Den, som bevirker eller medvirker til, at en anden bringes i Trældom, straffes med Fængsel fra 5 Aar indtil 21 år.

På samme måte straffes den som driver eller medvirker til slavehandel eller transport av slaver eller personer bestemt for slavehandel.

Den som inngår forbund med noen i hensikt å utføre eller medvirke til noen i denne paragraf nevnt handling, straffes med fengsel inntil 10 år.”

- (47) Bestemmelsen kan tilbakeføres til lov 24. juli 1827 ”angaaende Straffe for Deeltagelse i Negerhandelen”, som ble videreført med egen bestemmelse i Kriminalloven av 1842. Denne ble så avløst av dagens bestemmelse ved vedtakelsen av straffeloven av 1902.

Forhistorien og første til tredje ledd lest i sammenheng viser at det er det tradisjonelle slaveribegrepet det i utgangspunktet tas sikte på.

- (48) Bestemmelsen forstås i dag slik at den ”rammer også den som faktisk bringer den fornærmede i en slik ufrihetssituasjon at slaveribetegnelsen er treffende”, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) pkt. 5.5. Jeg viser også til Bratholm/Matningsdals kommentar til straffeloven, side 532, som angir bestemmelsens anvendelsesområde til, foruten tradisjonell slaveri, situasjoner der ”offeret bringes i en ufrihet som faktisk er trellekår”.
- (49) Bratholm/Matningsdal, side 531, forklarer lovens betegnelse ”Trældom” med ”at fornærmede anbringes hos en annen på en slik måte at han betraktes og behandles som en eiendomsgjenstand”. Denne forståelsen er i tråd med slaverikonvensjonen 25. september 1926, som i artikkel 1 har følgende definisjon av slaveri:

”Slavery is the status or condition of a person over whom any or all of the powers attaching to the right of ownership are exercised.”

- (50) Jeg forstår lagmannsretten slik at den, under henvisning til utviklingen av slaveribegrepet i folkeretten, har lagt til grunn en noe mer utvidet forståelse av begrepet enn det jeg her har redegjort for, blant annet slik at det gis ”anvendelse i forhold til krigsforbrytelser, trafficking med personer og hallikvirksomhet”. Det er henvist til en framstilling av Gerhard Werle: *Principles of International Criminal Law*, side 237–238, som særlig viser til hvordan slaveribegrepet er omtalt i statuttene til Den internasjonale straffedomstol – Roma-vedtektene – og hvordan begrepet har vært anvendt av Jugoslaviadomstolen i saken Kunarac et. al., jf. dom 22. februar 2001 og ankeammerets dom av 12. juni 2002.
- (51) En del av de særlige forhold som har foranlediget en utvidelse av begrepet, har imidlertid vært fanget opp av nyere norsk lovgivning. Jeg nevner som eksempel at menneskehandel i dag er regulert i straffeloven § 224. Blant annet vil utnyttelse av noens arbeidskraft uten at det har slik karakter at det kan regnes som slaveri, kunne falle in under forbudet mot ”tvangsarbeid eller tvangstjenester” i § 224 første ledd bokstav b, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) pkt. 5.5. Jeg viser videre til vedtakelsen av kapittel 16 i straffeloven av 20. mai 2005 om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelse, som trådte i kraft 7. mars 2008. Etter lovens § 102 første ledd bokstav c omfatter bestemmelsen om forbrytelse mot menneskeheten blant annet den som gjør en person til slave, og etter § 103 første ledd bokstav c straffes som krigsforbrytelse blant annet den som gjør en beskyttet person til slave. Det er forutsatt i forarbeidene til bestemmelsene at slaveribegrepet skal ha det samme innholdet som det tilsvarende begrepet i Roma-vedtektene, og det er også henvist til Jugoslaviadomstolens redegjørelse i Kunarac-saken for hva som ligger i slaveribegrepet, jf. Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 282 og 285.
- (52) Straffeloven § 225 er foreslått videreført i straffeloven 2005 i §§ 259 og 260, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) pkt. 5.5. Det tas ikke sikte på noen realitetsendring i forhold til innholdet i dagens bestemmelse, jf. proposisjonen side 421. Det er i proposisjonen presisert at det ved tolkingen skal tas hensyn til den internasjonale reguleringen. Med dette siktes til slaverikonvensjonen med tilleggsprotokoller, som også vil være veiledende for tolkingen av dagens bestemmelse. Derimot er slaveribegrepet som følger av Roma-vedtektene og Jugoslaviadomstolens merknader i Kunarac-saken, ikke kommentert.

- (53) Jeg er, i motsetning til lagmannsretten, kommet til at det ikke er grunnlag for å utvide slaveribegrepet i straffeloven § 225 til å gjelde nye former for slaveri i lys av Roma-vedtektene og praksis fra Jugoslaviadomstolen. Dette vil som nevnt i dag bli fanget opp av §§ 102 og 103 i straffeloven 2005, og jeg kan ikke se at det er noe reelt behov for å gi straffeloven § 225 et tilsvarende innhold. Slik synes også de nye bestemmelsene som nå er foreslått i straffeloven 2005, å skulle forstås. Strafferammen i § 225 er satt til fengsel fra 5 år til 21 år. Dette er blant de høyeste strafferammer i vår straffelov, hvilket tilsier tilbakeholdenhet med å trekke nye former for slaveri inn under bestemmelsen.
- (54) Lagmannsretten har lagt avgjørende vekt på at ”måten tvangsarbeidet ble gjennomført på [har] alle elementer av total og inhuman kontroll over mennesker”. Dette vil være et vesentlig element ved vurderingen av om lovens kriterium er oppfylt, men kan alene ikke være nok. Jeg minner om at hovedkjennetegnet ved slaveribegrepet er at noen utøver beføyelser med karakter av eierskap over en annen person. Den tiden utøvelsen er ment å vare, vil måtte trekkes inn som et sentralt moment i vurderingen. Mistanken mot A gjelder tvangsarbeid og mishandling av sivile i én dag. Dette kan ikke på langt nær være tilstrekkelig til å oppfylle lovens kriterium, selv om hendelsen fant sted i tilknytning til internering.
- (55) Jeg er kommet til at lagmannsrettens kjennelse heller ikke på dette punkt er i samsvar med en korrekt forståelse av loven.
- (56) Siden lagmannsretten, både med hensyn til utleveringsloven § 10 nr. 2 og straffeloven § 225, har lagt til grunn feil lovforståelse, må kjennelsen oppheves. Det er derfor ikke grunn til å gå inn på den påberopte saksbehandlingsfeil.
- (57) Jeg stemmer for slik

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

(58)	Dommer Bruzelius:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(59)	Dommer Øie:	Likeså.
(60)	Kst. dommer Falkanger:	Likeså.
(61)	Dommer Gjølstad:	Likeså.

(62) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: